

ĀRVALSTU

ĀRVALSTU INVESTORU VIEDOKĻI
PAR INVESTĪCIJU VIDES ATTĪSTĪBU
BALTIJAS VALSTĪS

INVESTĪCIJU VIDES

INDEKSS

2024

FICIL

RBS

RIGA BUSINESS SCHOOL
Riga Technical University

SSE RIGA

SATURS

4	Priekšvārds
6	Ārvalstu kapitāla uzņēmumu ietekme Latvijā
7	Ievads
8	FICIL Noskaņojuma indeksa fokuss: valdības izdevumu efektivitāte, Baltijas valstu sadarbība
10	Baltijas valstu investīciju pievilcība
13	Turpmākie investīciju plāni
14	Valdības izdevumu efektivitātes novērtējums
16	Jomas, kurās nepieciešami palielināti valdības izdevumi ekonomikas attīstības veicināšanai
18	Jomas, kurās trīs Baltijas valstīm būtu jāstiprina sadarbība
20	Eiropas Savienības atbalsta instrumenti, kas visvairāk palīdzējuši Baltijas valstīm
21	Vēstījumi politikas veidotājiem
31	Pētījumā iesaistītie uzņēmumi

ABOUT THE AUTHORS

Šo ziņojumu ir sagatavojusi Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) sadarbībā ar Stokholmas Ekonomikas augstskolu Rīgā (SSE Riga) un RTU Rīgas Biznesa skolu (RBS). Datu vākšanā palīdzību sniedza Ārvalstu investoru padome Igaunijā (FICE), Investoru forums Lietuvā un Latvijas Investīciju un attīstības aģentūra (LIAA).

Tatjana Guznajeva

FICIL izpilddirektore ar 15 gadu pieredzi politikas analīzē un novērtēšanā. Pirms darba FICIL Tatjana strādājusi starptautiskajā konsultāciju uzņēmumā Technopolis Group, ANO aģentūrā – Starptautiskā Darba organizācija, kā arī British Red Cross. Tatjana ir ieguvusi maģistra grādu sabiedriskajā politikā un cilvēkkapitāla attīstībā Apvienoto Nāciju Organizācijā un Māstrihtas Universitātē.

Prof. Arnis Sauka

Ilgspējīga biznesa centra direktors Stokholmas Ekonomikas augstskolā Rīgā, Valsts konkurētspējas padomes vadītājs un Padomes priekšsēdētājs Vidzemes Augstskolā. Viņam ir doktora grāds, iegūts Zīgenas Universitātē.

Dr. Claudio A. Rivera

Bakalaura programmu direktors un Līderības docents RTU Rīgas Biznesa skolā. Claudio ir novators progresīvu tehnoloģiju integrēšanā izglītības procesos un vada FICIL darba grupu izglītības un darba tirgus jautājumos.

PRIEKŠVĀRDS

Pieaugot globālajai nenoteiktībai un drošības apdraudējumiem, Baltijas valstis ir izvirzījušās priekšplānā Eiropas kolektīvajā aizsardzībā. Šo notikumu sekas ir jūtamas visos sektoros — no enerģētikas līdz finanšu nozarei, no infrastruktūras līdz inovācijām. Šādu spiedienu apstākļos ārvalstu investori, kas darbojas Igaunijā, Latvijā un Lietuvā, joprojām ir dziļi apņēmušies ieguldīt reģiona nākotnē un atzīst, ka, lai gan pašreizējais brīdis prasa izturību un vienotību, tas vienlaikus sniedz iespēju pieņemt stratēģiskus lēmumus, kas noteiks nākamās desmitgades izaugsmi un stabilitāti.

Reaģējot uz šiem izaicinājumiem, Baltijas valstu valdības ir ievērojami palielinājušas aizsardzības izdevumus, sasniedzot vēsturiski augstus līmeņus. Tas atspoguļo faktu, ka Baltijas valstis faktiski ir kļuvušas par ES aizsardzības “buferzonu”. Ārvalstu investori atzinīgi vērtē šādu drosmīgu rīcību, apzinoties, ka drošības prioritāte ir būtiski pārveidojusi investīciju vidi, jo resursi tiek novirzīti aizsardzībai, samazinot finansējumu citiem sektoriem.

Lai gan drošība ir neapšaubāmi būtiska, tai nevajadzētu tikt stiprinātai uz citu nozīmīgu mērķu rēķina. Ārvalstu investori uzsver, ka cilvēkkapitāla attīstība, enerģētiskā neatkarība, zaļās ekonomikas mērķu sasniegšana un digitālā transformācija ir tikpat svarīgi ilgtspējīgai labklājībai. Patiesībā aizsardzības izdevumu pieaugums piedāvā iespēju veicināt inovācijas un attīstību plašākā ekonomikā. Piemēram, aizsardzības iepirkumus un infrastruktūras projektus var izmantot, lai atbalstītu augsto tehnoloģiju ražošanu, atjaunojamās enerģijas risinājumus un darbaspēka prasmju pilnveidi.

Nemot vērā steidzamo nepieciešamību pārdalīt resursus un pārformulēt stratēģiskos mērķus, ir būtiski maksimāli efektīvi izmantot pieejamos valsts resursus. Gadu gaitā FICIL ir konsekventi aicinājis Latvijas valdību rūpīgi pārskatīt budžetus, identificēt iespējas valdības izdevumu efektivitātes uzlabošanai un īstenot konkrētus priekšlikumus – piemēram, apvienot dublējošās administratīvās funkcijas, noteikt izmērāmus mērķus un izdevumu samazināšanas rādītājus, kā arī pilnībā ieviest Latvijas Republikas Valsts kontroles ieteikumus. Šī gada pētījums izceļ, ka līdzīgas vēstis ārvalstu investori ir nodevuši arī pārējo Baltijas valstu valdībām, jo lielāka izdevumu efektivitāte ļautu pārdalīt resursus stratēģiski nozīmīgām jomām, tādējādi veicinot konkurētspēju, stiprinot drošību un sekmējot attīstību.

Visbeidzot, ārvalstu investori aicina gan nacionālās, gan Eiropas Savienības politikas veidotājus, kā arī starptautisko sabiedrību, aktīvi reaģēt uz jaunās ģeopolitiskās realitātes radītajiem izaicinājumiem un atbalstīt Baltijas valstis, pieņemot stratēģiskus lēmumus, kas nodrošina ilgtermiņa attīstību, drošību, labklājību un sadarbību. Ārvalstu investori un jo īpaši FICIL ir gatavi sniegt savu ieguldījumu šajos centienos, pārliecināti, ka pārdomāta plānošana un drosmīga rīcība pārvērtīs šodienas izaicinājumus par rītdienas iespējām Baltijas reģionam.

Reinholds Šnaiders
FICIL Valdes priekšsēdētājs

TO UZŅĒMUMU SKAITS,
KURU APGROZĪJUMS
PĀRSNIEDZ 145 TŪKSTOŠUS
EIRO UN KURIEM IR 50%
ĀRVALSTU KAPITĀLS
(VAIRĀKUMS)

4369

VAI **1/9** NO KOPĒJĀ UZŅĒMUMU SKAITA **LATVIJĀ**

NO KOPĒJĀ
SOCIĀLĀ NODOKĻA

NO KOPĒJIEM
SAMAKSĀTAJIEM
NODOKĻIEM

NO KOPĒJĀ
DARBINIEKU
SKAITA

NO KOPĒJĀ
APGROZĪJUMA

NO KOPĒJĀS
PEĻŅAS

FICIL Sentimenta Indekss tika izveidots 2015. gadā FICIL sadarbībā ar Rīgas Ekonomikas augstskolu (SSE Riga).

Šis ir jau desmitais FICIL Sentimenta Indeksa ziņojums. Tā mērķis ir veicināt uz pierādījumiem balstītu politikas veidošanu un sekmēt labvēlīgu investīciju vidi, izceļot ārvalstu investoru galvenās bažas un ieteikumus.

Līdz šim Indekss galvenokārt bija koncentrēts uz Latviju, taču 2024. gada Baltijas valstu izdevums iezīmē nozīmīgu paplašināšanos. Pirmo reizi pētījums aptver visas trīs Baltijas valstis – Igauniju, Latviju un Lietuvu.

Kopumā pētījumā piedalījās 118 uzņēmumi – 58 uzņēmumi no Latvijas, 32 no Igaunijas un 28 no Lietuvas. Papildus aptaujas aizpildīšanai, padziļinātās intervijās piedalījās arī 10 ārvalstu investori no Latvijas, 5 no Igaunijas un 2 no Lietuvas.

2024. GADA PĒTĪJUMA FOKUSS

Salīdzinošā analīze par ārvalstu investoru noskaņojumu visās trijās Baltijas valstīs – Igaunijā, Latvijā un Lietuvā – ar īpašu uzsvāru uz investīciju vidi un valdības izdevumu efektivitāti.

DALĪBNIEKI:

118 uzņēmumi

LATVIJA - 58

IGAUNIJA - 32

LIETUVA - 28

PĒTĪJUMĀ IZCELTĀS JOMAS:

INVESTĪCIJU VIDE

EIROPAS
SAVIENĪBAS
ATBALSTS

BALTIJAS VALSTU
SAVSTARPĒJĀ
SADARBĪBA

VALDĪBAS
IZDEVUMU
EFEKTIVITĀTE

ĢEOPOLITIKA,
AIZSARDZĪBA
UN INOVĀCIJAS

GALVENIE REZULTĂȚI

PAŠREIZĒJĀ INVESTĪCIJU PIEVILCĪBA

2.7

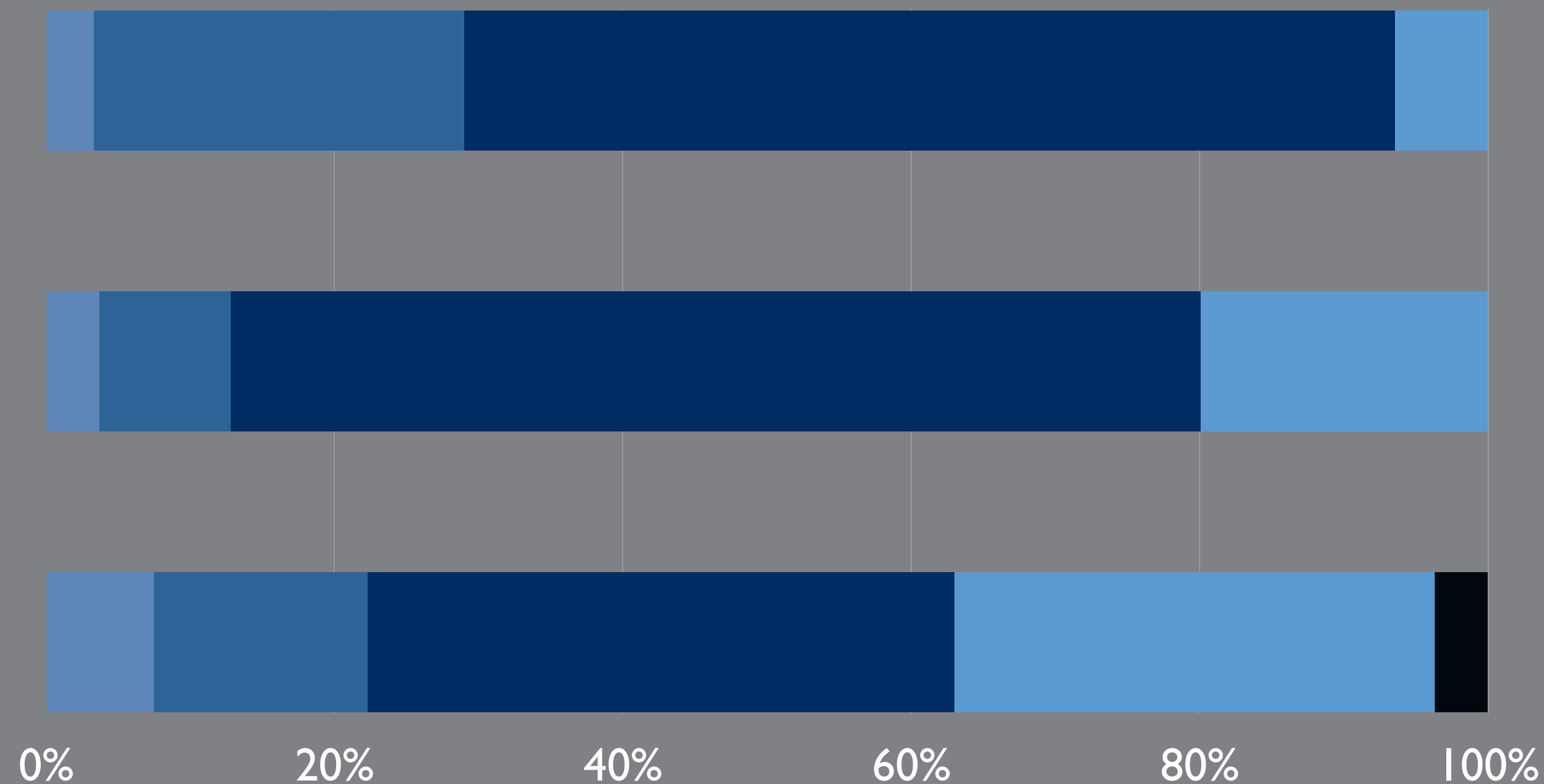
3.0↑

3.0↑

IGAUNIJA

LATVIJA

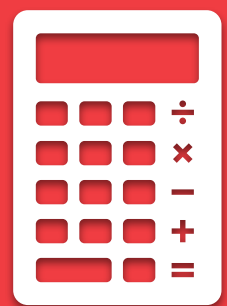
LIETUVA

1 - LOTI ZEMA 2 - ZEMA 3 - VIDĒJA 4 - AUGSTA 5 - LOTI AUGSTA

TOP-4 PRIORITĀRĀS JOMAS, KURĀM NEPIECIEŠAMA STEIDZAMA POLITIKAS VEIDOTĀJU UZMANĪBA

IGAUNIJA

RAŽOŠANAS
IZMAKSAS

ENERGORESURSI

DARBASPĒKA
PIEEJAMĪBA
("ROKAS")

NODOKĻU
SISTĒMA

LATVIJA

AIZSARDZĪBA

DARBASPĒKA
PIEEJAMĪBA
("ROKAS")

INVESTĪCIJU
VEICINĀŠANA

IZGLĪTĪBA UN
PĀRKVALIFIKĀCIJA

LIETUVA

AIZSARDZĪBA

DARBASPĒKA
PIEEJAMĪBA
("ROKAS")

POLITISKĀS
VIDES
STABILITĀTE

NODOKĻU
SISTĒMA

GALVENĀS INVESTĪCIJU VIDES STIPRĀS PUSES

IGAUNIJA

LATVIJA

LIETUVA

TURPMĀKIE INVESTĪCIJU PLĀNI

IGAUNIJA

LATVIJA

LIETUVA

- JĀ, PLĀNO PALIELINĀT INVESTĪCIJAS
- NĒ, NEPLĀNO PALIELINĀT INVESTĪCIJAS
- NAV PĀRLIECINĀTI

VALDĪBAS IZDEVUMU EFEKTIVITĀTES NOVĒRTĒJUMS

VALDĪBAS
IZDEVUMU
EFEKTIVITĀTE

2.5

IGAUNIJA

2.4

LATVIJA

2.8

LIETUVA

VĒRTĒŠANAS SKALA NO 1 LĪDZ 5, KUR: '1' – ĻOTI ZEMA, '2' – ZEMA, '3' – MĒRENA,
'4' – AUGSTA, '5' – ĻOTI AUGSTA

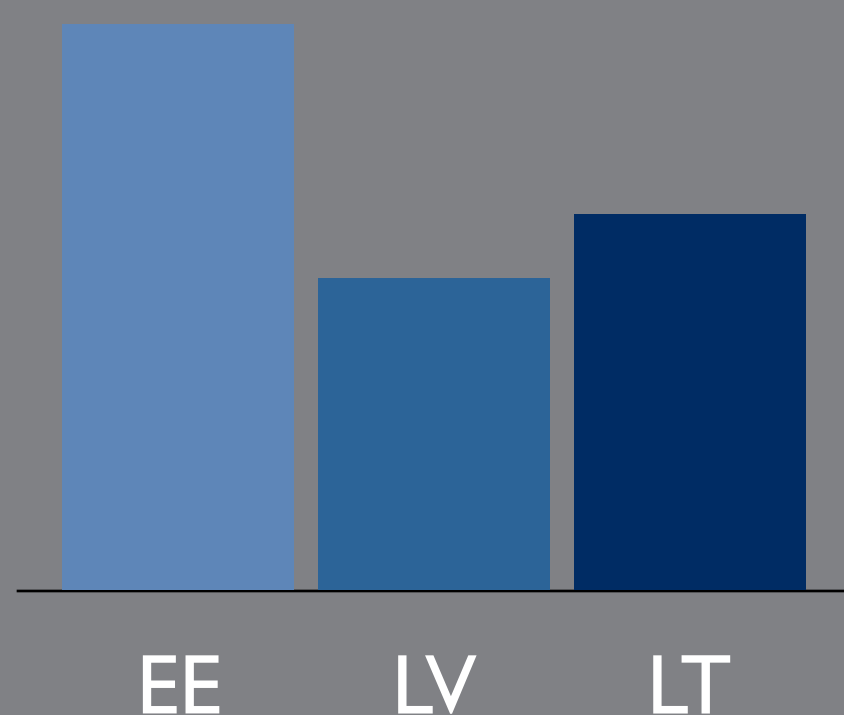
IETEIKUMI VALDĪBAS IZDEVUMU EFEKTIVITĀTES UZLABOŠANAI

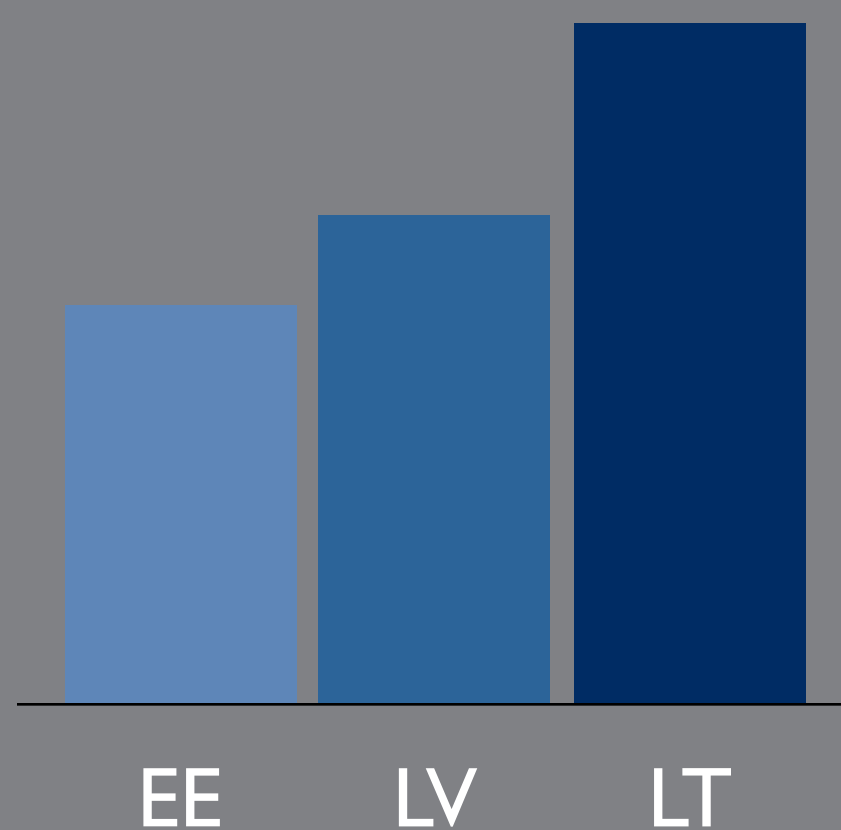
JOMAS, KURĀS NEPIECIEŠAMS PALIELINĀT VALSTS IZDEVUMUS, LAI VEICINĀTU EKONOMIKAS ATTĪSTĪBU

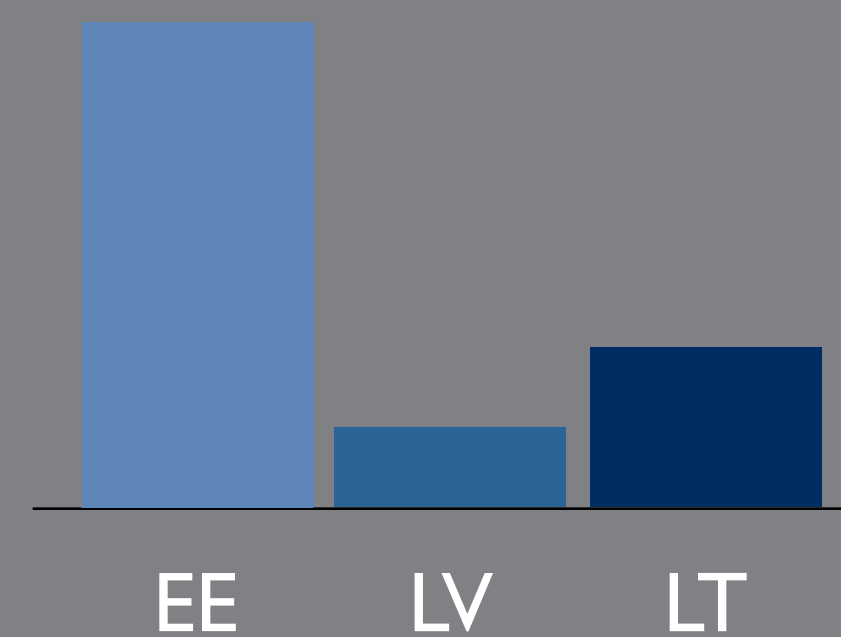
IZGLĪTĪBA UN
CILVĒKKAPITĀLS

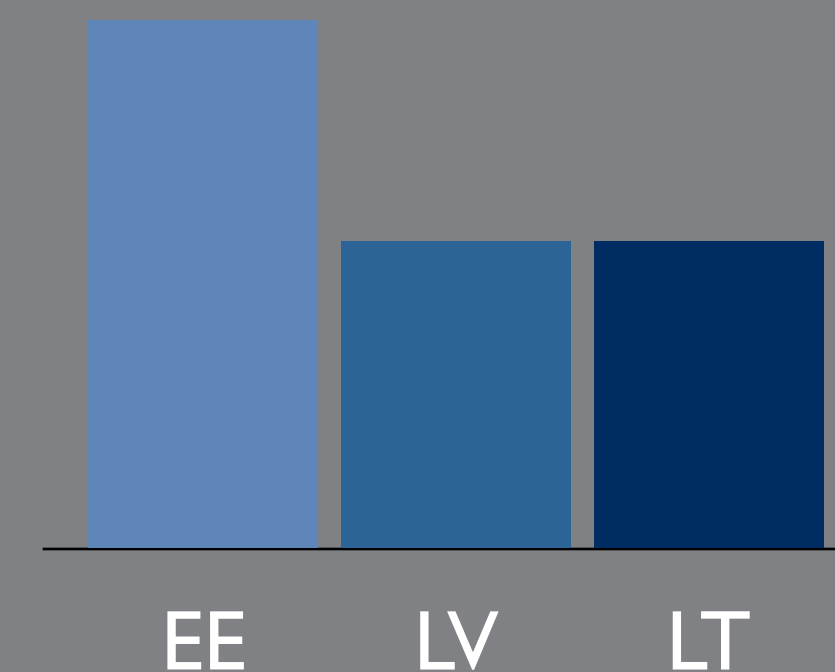
AIZSARDZĪBA UN
NACIONĀLĀ DROŠĪBA

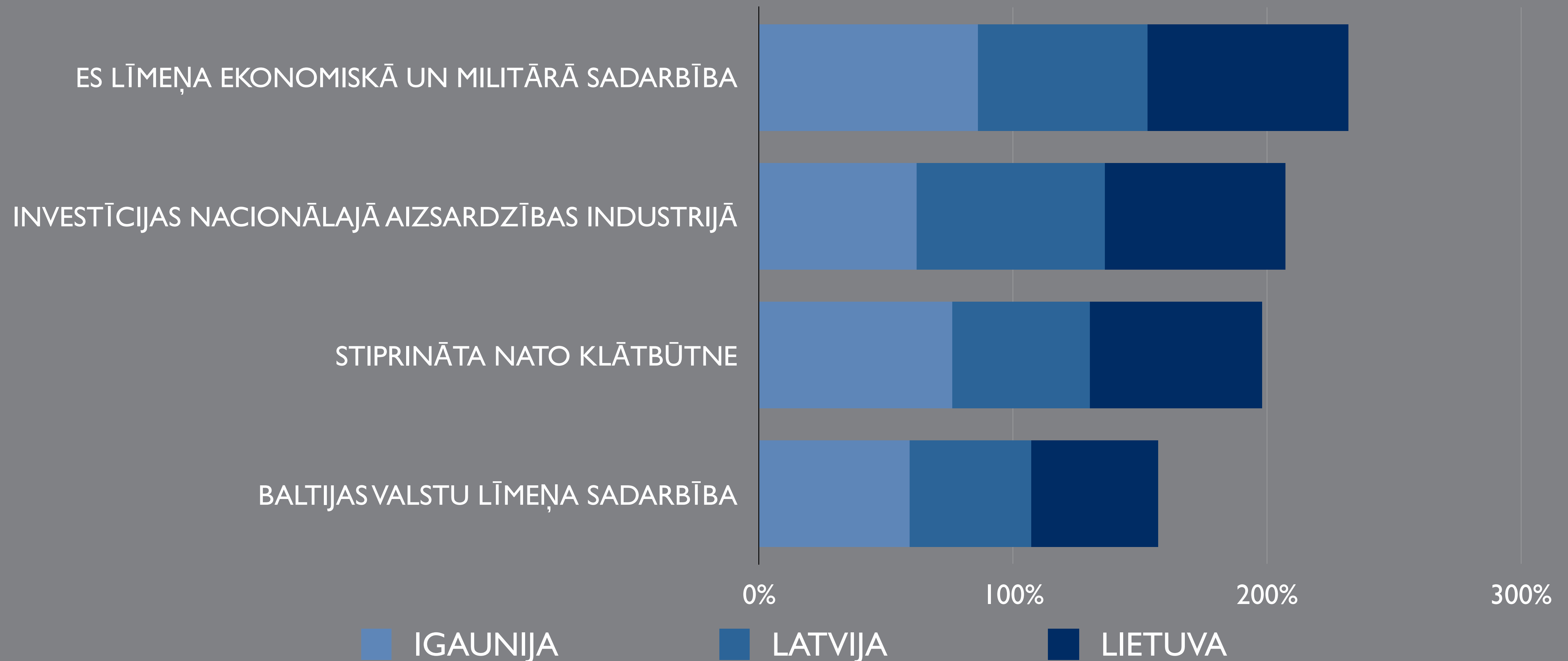
EKONOMIKAS ATTĪSTĪBA
UN NOZARU ATBALSTS

ZINĀTNE UN ATTĪSTĪBA

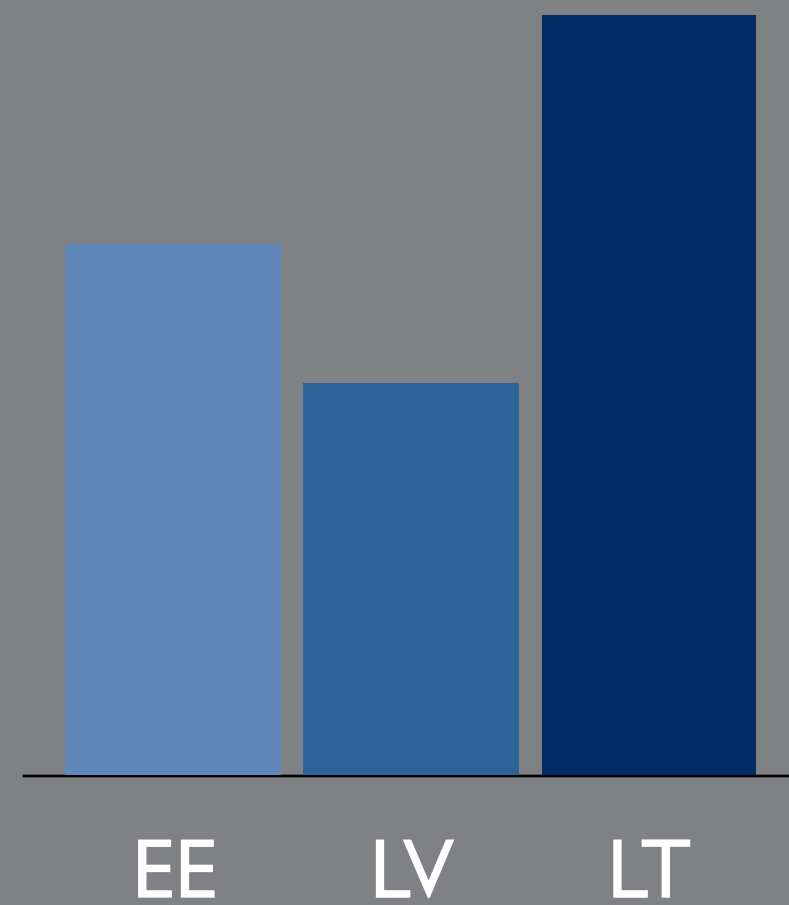
IETEIKUMI, KĀ MAZINĀT ĢEOPOLITISKĀS UN DROŠĪBAS BAŽAS

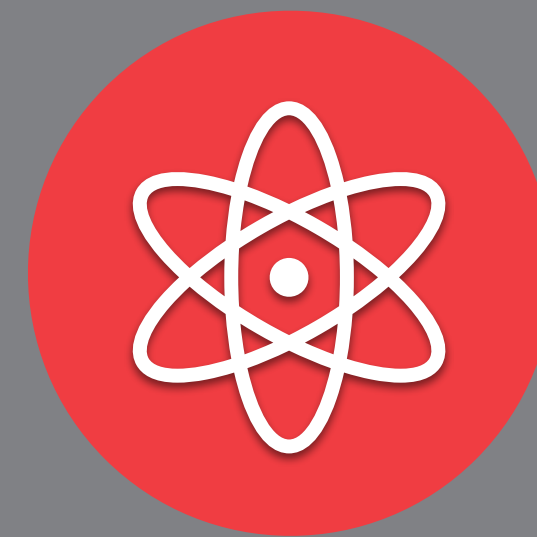
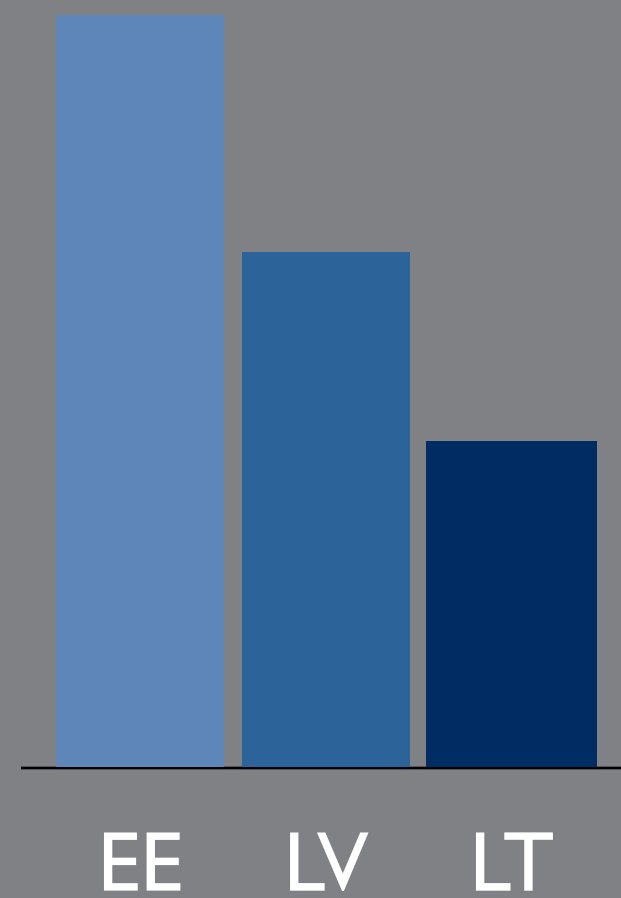
JOMAS, KURĀS TRIJĀM BALTIJAS VALSTĪM BŪTU JĀSADARBOJAS INTENSĪVĀK

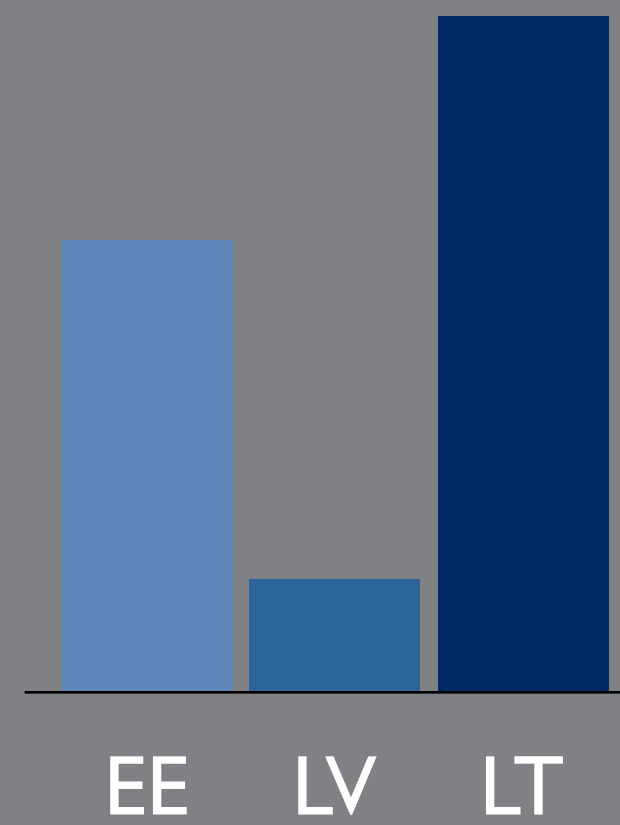
AIZSARDZĪBA

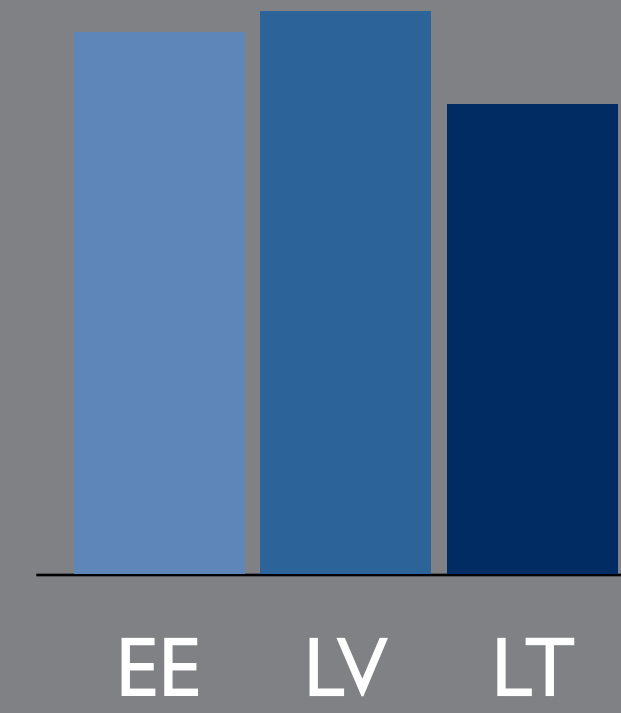
ENERĢĒTIKA UN
VIDE

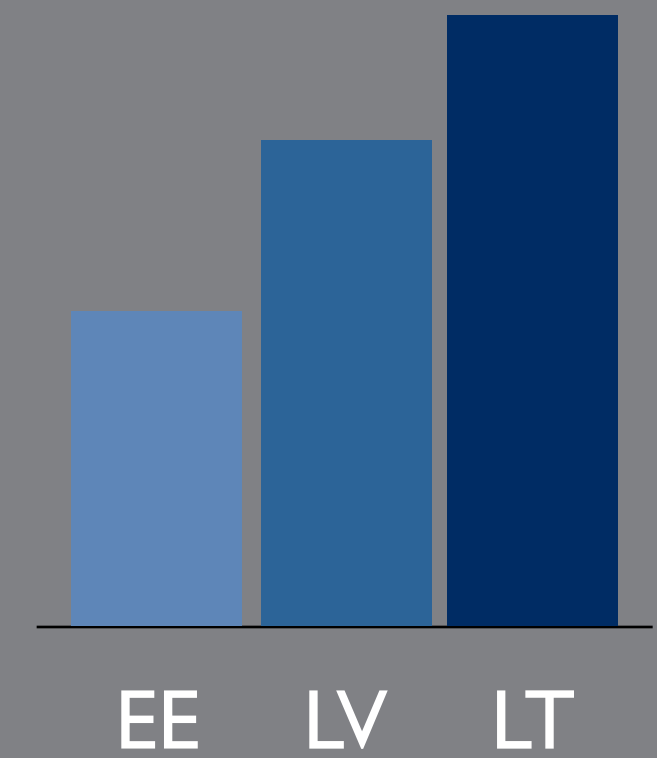
ZINĀTNE,
TEHNOLOĢIJAS UN
INOVĀCIJAS

EKONOMIKAS UN
RŪPniecības ATTĪSTĪBA

INFRASTRUKTŪRA

ĀRVALSTU INVESTORU VĒRTĒJUMS PAR ES ATBALSTU BALTIJAS VALSTĪM

3.0

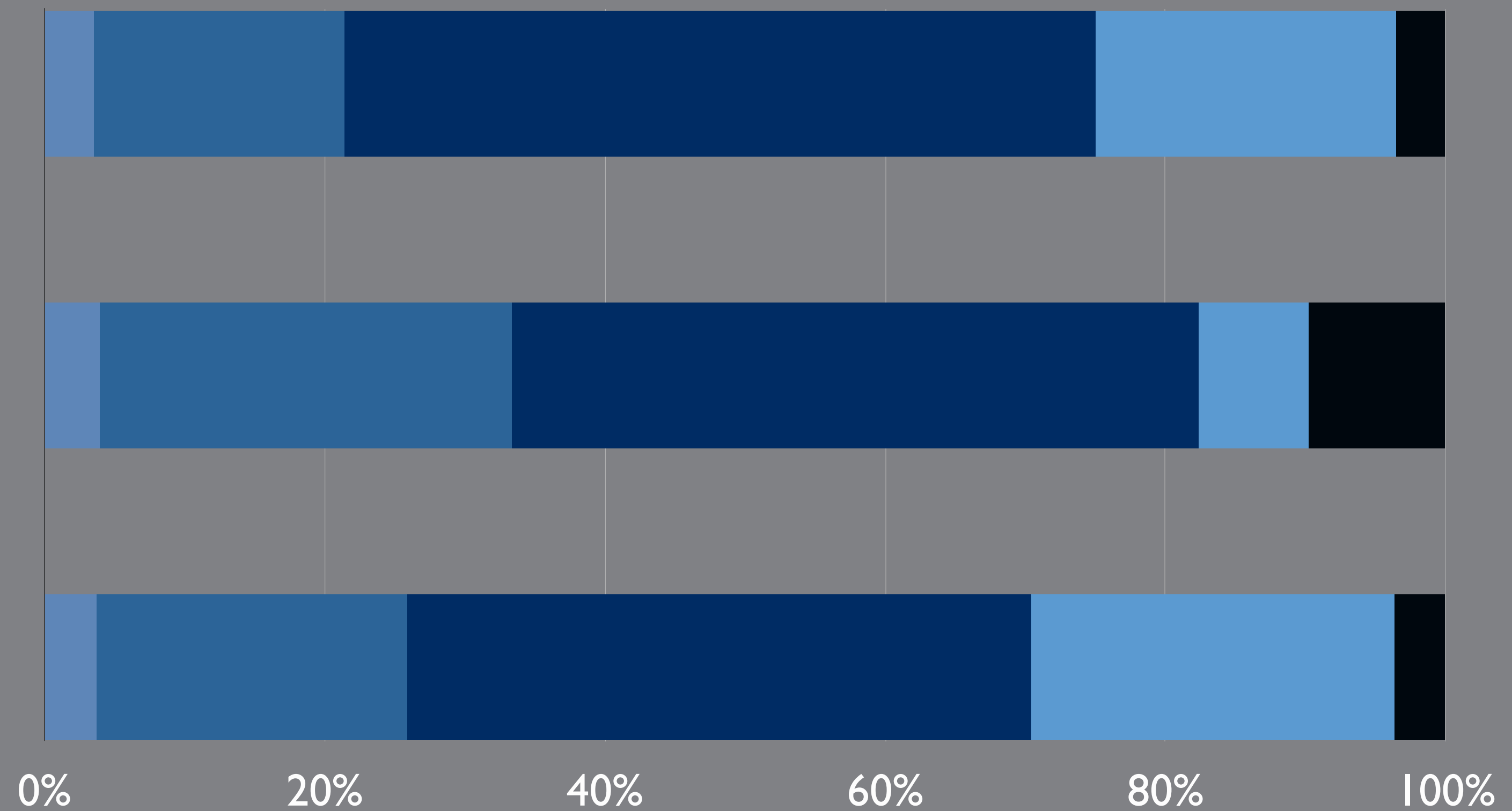
2.9

3.0

IGAUNIJA

LATVIJA

LIETUVA

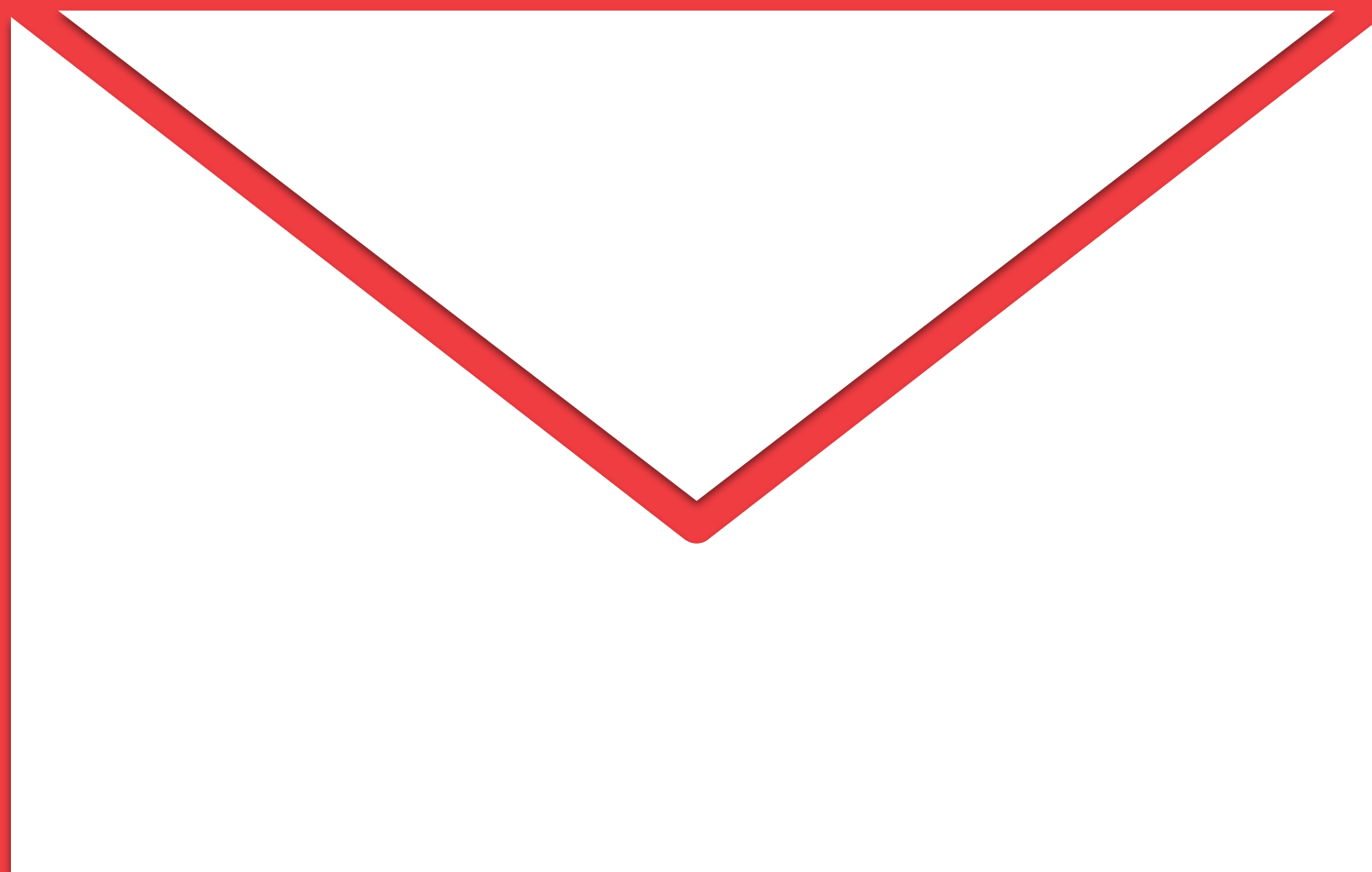

1 - LOTI ZEMS 2 - ZEMS 3 - VIDĒJS 4 - AUGSTS 5 - LOTI AUGSTS

NODERĪGĀKIE ES ATBALSTA INSTRUMENTI

VĒSTĪJUMI POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

IGAUNIJAS ĀRVALSTU INVESTORU VĒSTĪJUMI: GALVENIE VĒSTĪJUMI IGAUNIJAS MINISTRU PREZIDENTAM

Ir svarīgi veidot drošības uzticību, atjaunot izdevīgas enerģijas cenas, aktīvi investēt inovācijās (tostarp pētniecībā un attīstībā) un radikāli mazināt birokrātiju.

Koncentrējieties uz Igaunijas konkurētspēju, nepalieliniet nodokļus – tas nav risinājums ekonomikas izaugsmei. Ir jākoncentrējas uz galvenajām izaugsmes nozarēm, lai veicinātu ekonomiku.

Lūdzu, pārliecinieties, ka jaunu likumu/regulatīvu ieviešana tiek saskaņota ar uzņēmējdarbības vidi.

Piešķiriet prioritāti inflācijas apkarošanai.

Caurspīdīgums, skaidri mērķi un saprotams, motivējošs vēstījums Igaunijas sabiedrībai.

LATVIJAS ĀRVALSTU INVESTORU VĒSTĪJUMI: GALVENIE VĒSTĪJUMI LATVIJAS MINISTRU PREZIDENTEI

Klausieties tos, kuri jau ir investējuši jūsu valstī – viņi to izdarīja vienu reizi, un viņi to izdarīs atkal.

Latvijai ir nepieciešamas stratēģiskas investīcijas darbaspēka attīstībā, infrastruktūrā un inovācijās. Profesionālās izglītības stiprināšana, birokrātijas mazināšana un konkurētspējīga nodokļu politika piesaistīs ārvalstu investorus un stiprinās vietējo uzņēmējdarbību.

Pārdodiet Latviju kā galamērķi industriālajiem investoriem. LIAA darbībai jābūt fokusētai tikai uz investīciju piesaisti. Vienkāršojiet atļauju procesus un cīnieties par katru jaunu rūpnīcu.

Vairs nav laika gaidīt. Nepieciešami drosmīgi un ātri lēmumi, lai aizsāktu Latvijas ekonomisko attīstību.

Izmantojiet iespēju TAGAD, lai iekļautu Latviju ES aizsardzības investīciju plānā – tas palīdzēs gan ekonomikas izaugsmei, gan aizsardzības stiprināšanai!

LIETUVAS ĀRVALSTU INVESTORU VĒSTĪJUMI: GALVENIE VĒSTĪJUMI LIETUVAS MINISTRU PREZIDENTAM

Lietuvai nepieciešama drosmīga rīcība: investēt talantos un izglītībā, veidot paredzamu un investīcijām draudzīgu vidi, paātrināt infrastruktūras attīstību (īpaši dzelzceļš, ostas un enerģētika) un nodrošināt sabiedriskā sektora veiklību.

Koncentrējieties uz cilvēkkapitāla attīstību, lai piesaistītu uzņēmumus un samazinātu ražošanas izmaksas.

Jākoncentrējas uz galveno problēmu risināšanu (cilvēkkapitāls, neprognozējams regulējums u.c.), un jāveicina atjaunojamās enerģijas nozare.

Lietuvai ir iespēja īstenot jaunu valdības modeli – caurspīdīgu un sadarbībā ar uzņēmējdarbības vidi –, lai veicinātu valsts attīstību ikvienam, kurš nolēmis tur dzīvot.

Esiet piesardzīgi ar izmaiņām nodokļu sistēmā; risiniet cilvēkkapitāla problēmas.

IGAUNIJAS ĀRVALSTU INVESTORU VĒSTĪJUMI: GALVENIE VĒSTĪJUMI BALTIJAS VALSTU POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

Sadarbība ir būtiska, taču mēs to nepietiekami izmantojam. Politikiem būtu jādomā kā uzņēmējiem – skatīties uz kopīgām interesēm, sadarboties, rīkoties stratēģiski un labi "pārdot" savas valstis.

Sadarbojieties tā, lai panāktu sinerģiju visam reģionam – aizsardzībā, infrastruktūrā, enerģētikā u.c.

Vairāk sadarbības, lai veidotu kopīgu ekonomisko telpu un samazinātu birokrātiju.

Mācieties cits no cita un izstrādāji kopīgu Baltijas stratēģiju.

Kopā mēs esam stiprāki. Strādāsim kopā tieši tagad – šajos izšķirošajos laikos (pēc tam varēsim atkal "strīdēties" ;) – mēs visi esam vienā laivā!

LATVIJAS ĀRVALSTU INVESTORU VĒSTĪJUMI: GALVENIE VĒSTĪJUMI BALTIJAS VALSTU POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

Ciešāka ekonomiskā sadarbība starp Baltijas valstīm ir būtiska reģionālajai izaugsmei. Ir jāvienkāršo pārrobežu tirdzniecības regulējums, jāinvestē kopīgos enerģētikas un transporta projektos, kā arī jāaskaņo darba tirgus politika, lai veicinātu konkurētspēju. Apvienots Baltijas inovāciju un tehnoloģiju centrs varētu pozicionēt reģionu kā līderi augsto tehnoloģiju nozarēs ES ietvaros.

Apvienojieties savās prioritātēs. Nebūsim konkurenti, bet partneri.

Katra Baltijas valsts ir pārāk maza, lai izdzīvotu viena pati – sadarbība ir obligāta. Apvienosim spēkus ne tikai aizsardzībā, bet arī citās ekonomikas jomās.

Mēs ticam, ka reģionālā sadarbība – caur kopīgām pētniecības un attīstības iniciatīvām, infrastruktūras attīstību, darbaspēka izglītošanu un investīciju stimuliem – būs galvenais ilgtspējīgu ekonomisko ieguvumu nodrošināšanai Baltijas reģionam.

Atvienošanās no Krievijas elektroenerģijas tīkla – mēs to paveicām kopā. Turpināsim šo ceļu un vēl ciešāk sadarbosimies aizsardzības, infrastruktūras un enerģētikas jomās.

LIETUVAS ĀRVALSTU INVESTORU VĒSTĪJUMI: GALVENIE VĒSTĪJUMI BALTIJAS VALSTU POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

Baltijas valstīm jāstrādā stratēģiskāk – saskaņot regulējumus, veidot kopīgus infrastruktūras projektus, koordinēt enerģētikas un drošības politiku, kā arī globāli pozicionēt reģionu kā vienotu, pievilcīgu uzņēmējdarbības un inovāciju centru. Sadarbība vairo mūsu iespējas.

Atmetīsim konkurenci un koncentrēsimies uz sinerģiju. Mēs esam mazi – turēsimies kopā.

Investējiet pētniecībā un izglītībā, lai veicinātu vērtības radīšanu.

Tikai esot vienoti un attīstot aizsardzības spēkus, sabiedrības noturību un kopīgu infrastruktūru, mēs spēsim izdzīvot.

Strādāsim kopā, pārtrauksim konkurēt, izveidosim reālus sadarbības plānus, kas abpusēji izdevīgi.

IGAUNIJAS ĀRVALSTU INVESTORU VĒSTĪJUMI: GALVENIE VĒSTĪJUMI ES POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

Vairāk reālu darbību, mazāk skaistu runu.

Lēta enerģija un saprātīgas kapitāla izmaksas ir būtiskas tirgus izaugsmei, taču tas strādās tikai tad, ja mūsu reģions tiks uzskatīts par drošu vietu uzņēmējdarbībai – arī no militāru draudu skatpunkta.

Mazāk ierobežojumu, vairāk brīvības inovācijām.

Nepieciešams fokuss – jānosaka prioritātes rīcības plāniem, nevajag meklēt konsensu visās tēmās.

Dariet visu iespējamo, lai palielinātu visas ES tirgus konkurētspēju – samazinot regulējumu līdz minimumam un veicinot vienotā tirgus ideju.

LATVIJAS ĀRVALSTU INVESTORU VĒSTĪJUMI: GALVENIE VĒSTĪJUMI ES POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

Atbalstiet un stipriniet Latvijas un Baltijas valstu lomu Eiropā. ES apņemšanās pret Baltijas valstīm ir būtiska Eiropas aizsardzības un drošības spējām.

Latvija var nodrošināt savu ekonomisko attīstību, ja tiek risinātas ģeopolitiskās bažas. Lūdzu, koncentrējieties uz partnerību un palīdziet nodrošināt, ka šī ir droša vieta attīstībai.

Koncentrējieties uz inovācijām, produktivitāti un samaziniet birokrātiju.

ES būtu jāsniedz mērķēts atbalsts mazajiem un vidējiem uzņēmumiem (MVU) Latvijā, nodrošinot vienlīdzīgu piekļuvi finansējumam digitalizācijai un zaļajām iniciatīvām. Strukturālais finansējums jāfokussē uz enerģētiskās atkarības mazināšanu, transporta infrastruktūras uzlabošanu un reģionālo atšķirību samazināšanu.

Tikai vienota ES var nodrošināt drošību un labklājību!

LIETUVAS ĀRVALSTU INVESTORU VĒSTĪJUMI: GALVENIE VĒSTĪJUMI ES POLITIKAS VEIDOTĀJIEM

Mostieties! Draudi Baltijai ir draudi visai ES. Pāreji no vārdiem pie darbiem!

Nodrošiniet aizsardzības atbalstu Baltijai, lai garantētu Eiropas drošību – pārvērtiet Baltiju par Eiropas aizsardzības centru.

Koncentrējieties uz būtisko un atsakieties no birokrātijas, kas nerada finansiālu vērtību.

Sāciet izmantot uz riskiem balstītu pieeju – uzņemieties mērenus riskus, lai attīstītu labāku uzņēmējdarbības vidi. Nekoncentrējieties tikai uz riska minimizēšanu.

Mērķētas investīcijas pārrobežu infrastruktūrā, digitālajā savienojamībā, aizsardzībā, industriālajā sadarbībā un enerģētiskajā neatkarībā ir nepieciešamas. ES politikām jābūt pietiekami elastīgām, lai ļautu pieņemt risinājumus arī vietējā līmenī.

UZŅĒMUMI, KAS PIEDALĪJĀS PĒTĪJUMĀ

UZŅĒMUMI, KAS PIEDALĪJĀS PĒTĪJUMĀ

Ārvalstu investoru padome Latvijā (FICIL) ir nevalstiska organizācija, kas apvieno lielākos ārvalstu uzņēmumus Latvijā, ārvalstu tirdzniecības kameras un Stokholmas Ekonomikas augstskolu Rīgā.

FICIL aktīvi meklē un piedāvā risinājumus, lai sadarbībā ar Latvijas valdību uzlabotu un attīstītu uzņēmējdarbības un investīciju vidi valstī.

Pilns FICIL noskaņojuma indeksa ziņojums pieejams

WWW.FICIL.LV

